

מועד קטן דף כב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קצצ

האשה לא תגלה את לבה, אלא קורעת קודם את הבגד התחתון, ומחזירתו – הופכת את הקרע לאחוריה, וחוזרת וקורעת את הבגד העליון מלפניה.

חילוק נוסף בין אביו ואמו לשאר קרובים: על כל המתים בולן, רצה מכדיל קמי שפה שלו – קורע רק לפני שפת בית הצואר שלו דהיינו תחתיה ולא השפה עצמה, כדי שיראה הקרע, ואם רצה אינו מכדיל, אלא קורע שפת בית הצואר, אך על אביו ועל אמו מכדיל – קורע רק לפני השפה, ולא יצא בקריעת השפה. רבי יהודה אומר, אף בשאר קרובים כל קריעה שאינו מכדיל קמי שפה שלו, אינו אלא קרע של תיפלות – קרע שאין בו טעם, שהרי אינו ניכר, אלא נראה שבת הצואר רחב יותר. מבארת הגמרא: אמר רבי אבהו, מאי טעמא דרבי יהודה שקרע שאינו ניכר אינו קרע, דכתיב אצל אלישע כשעלה אליהו בסערה השמימה (מלכים ב' יב) ויחזק בכנניו ויקרעם לשנים קרעים, ממשמע שנאמר ויקרעם, וכי אינו יודע שהן לשנים, ומדוע צריך לומר 'לשנים', אלא ייתר זאת הכתוב ללמדנו שהיו נראין קרועים בשנים, וכל שאינו קרוע כשנים אינו ניכר ואינו נחשב קרע.

חילוק נוסף בין אביו ואמו לשאר קרובים: על כל המתים בולן שולל – תופר את הקרע בתפירות רחוקות זו מזו ולא כדרכו, מיד לאחר שבעה ימים של אבילות, ומאחה – תופר כדרכו לאחר שלשים, ואילו על אביו ועל אמו שולל רק לאחר שלשים, ואינו מאחה לעולם. והאשה שקרעה על אביה ואמה, שוללת לאחיה – מיד אחר הקבורה, מפני כבודו.

חילוקים נוספים שאמרו אמוראים: כי אתא רבין מארץ ישראל לבבל אמר בשם רבי יוחנן, על כל המתים, רצה קורע ביד בקריעה גסה שהבגד נפסד בכך, רצה קורע בקלי – בסכין, קריעה מדויקת שיכול אחר כך לאחות הבגד ואינו נפסד. אך על אביו ועל אמו קורע רק ביד.

חילוק נוסף: ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, על כל קרובי המתים בולן קורע מנפנים, כלומר מכניס ידו תחת בגדו העליון וקורע את הבגד הפנימי, ואין רואים קריעתו, אך על אביו ועל אמו קורע מבחוץ – בבגד העליון, ונראה לעיני הכל.

הוספה על דין זה: אמר רב חסדא, וכן למיתת נשיא קורע כעל אביו ואמו מבחוץ לעיני הכל.

מקשה הגמרא: מיתבי, שנינו בברייתא, לא הושוו כל הנזכרים בברייתא ובהם רבו ואב בית דין ונשיא שמתו לאביו ולאמו לכל הלכותיהם, אלא לאיחוי בלבד, שאינו מאחה לעולם כמבואר לעיל בסמוך, אך בשאר דיני קריעה ואף לענין קריעה מבחוץ לא הושוו, ומאי לאו מה שלא הושוו לענין זה נאמר אפילו לנשיא, וקורעים עליו מבפנים, ושלא כדברי רב חסדא. מתרצת הגמרא: לא, כל שאר הנזכרים בברייתא לא הושוו בדיני קריעה לאביו ואמו לרב (חוץ מנשיא, שחשיבותו גדולה יותר וקורעים עליו כאביו ואמו). הגמרא מביאה מעשה בענין זה: נשיא שכיב – הנשיא שבבבל מת, ואמר ליה רב חסדא (לרב חנן בר רבא) [לרב נחמן בר אמי], כפי אסיתא וקום עליה – הפוך המכתשת ועמוד עליה ואחיו קריעה לעלמא – והראה מעשה קריעתך לכל העם, וידעו שיש לקרוע על הנשיא.

הגמרא מבארת את אופן חליצת הכתף על החכמים שמתו: על חכם הממונה להורות הלכה לשואלים בעירו, חולץ כתפו מימין, ועל אב בית דין חולץ כתפו משמאל, שקריעה משמאל נראית בבגדיהם יותר מבימין, ועל נשיא חולץ כתפיו מן הארץ ומבין.

דינים נוספים באבילות על חכם, אב בית דין, ונשיא: תנו רבנן, חכם שמת, בית מדרשו בטל – הרגילים ללמוד תורה מפיו בטלים מתלמודם כדי שלא יתעצלו בהספדו. אב בית דין שמת, כל בתי מדרשות שבעירו בטלים, שכולם חייבים בהספדו, ונכנסין לבית הכנסת להתפלל ומשניין את מקומו הקבוע, היושבין בצפון ויושבין עתה בדרום, והיושבין בדרום יושבין עתה בצפון. נשיא שמת, בתי מדרשות שבכל המקומות שמספידים אותו בולן במילין, ובני הכנסת נכנסין לבית הכנסת

ממעט בסחורה, אולם על אביו ועל אמו מעט – חייב למעט.

חילוק נוסף בין אביו ואמו לשאר קרובים: על כל קרובי המתים בולן, אם רצה חולץ – קורע בגדיו למעלה עד שנראית כתיפו מגולה, כמנהגם בעבר, ואם רצה שלא לחלוץ אינו חולץ, אולם על אביו ועל אמו חולץ – חייב לחלוץ. ומעשה בגדול הדור אחד שמת אביו, וביקש לחלוץ, וביקש גדול הדור אחר שהיה עמו לחלוץ, שאין זה כבודו שיהא חלוץ כתף לבדו, ונמנע גדול הדור האבל ולא חלץ, מפני כבוד הגדול שעמו שלא יחלוץ.

הגמרא מבארת מי היו גדולי הדור אלו: אמר אביי, גדול הדור האבל היה רבי – רבינו הקדוש, וגדול הדור שעמו היה רבי יעקב בר אבא. ואיבא דאמרי להיפך, גדול הדור האבל היה רבי יעקב בר אבא, וגדול הדור שעמו היה רבי.

מקשה הגמרא: בשלמא למאן דאמר שגדול הדור שעמו היה רבי והאבל היה רבי יעקב בר אבא, היינו נמנע רבי יעקב בר אבא ולא חלץ, מפני כבודו של רבי שלא יחלוץ, אלא למאן דאמר שגדול הדור שעמו היה רבי יעקב בר אבא, ורבי היה האבל, ואביו המת היה רבן שמעון בן גמליאל, אם כן אמאי נמנע רבי ולא חלץ מפני כבודו של רבי יעקב בר אבא, הרי רבן שמעון בן גמליאל נשיא הנה, ובולי עלמא מיתבי למיחלץ מפני כבוד הנשיא שמת, ואף רבי יעקב בר אבא היה צריך לחלוץ. מסיקה הגמרא: אכן קשיא.

חילוק נוסף בין אביו ואמו לשאר קרובים: על כל המתים בולן, מכתפת לאחר שלשים יום מקבורתם, ועל אביו ועל אמו אינו מסתפר עד שיגיעו בו חכריו.

חילוק נוסף: על כל המתים בולן נכנס לבית השמחה לסעודה מיד לאחר שלשים יום, ועל אביו ועל אמו נכנס רק לאחר שנים עשר חדש.

הגמרא מגבילה את ההיתר: אמר רבה בר בר חנה, ולשמחת מריעות – ההיתר בשאר קרובים הוא דווקא בסעודה שעושים רעים ואהובים זה עם זה שאינה שמחה כל כך, אך לסעודת נישואין אסור להכנס עד שנים עשר חודש. מקשה הגמרא: מיתבי, שנינו בברייתא, ולשמחה ולמריעות מותר להכנס אחר שלשים יום, והיינו בשאר קרובים, ומבואר שאף לשמחה שאינה של מריעות מותר. מסיקה הגמרא: אכן קשיא.

לשון אחר בדברי רבה בר בר חנה: אמרי מתייבחי את דברי רבה בר בר חנה, אמר רבה בר בר חנה, מה שאינו נכנס אף בשאר קרובים קודם שלשים, הוא דווקא לסעודת נישואין, ולשמחת מריעות מותר ליכנס לאחיה (מיד). מקשה הגמרא: והא תניא בברייתא, לשמחה שלשים ולמריעות שלשים, ומבואר שאף למריעות נכנס רק לאחר שלשים. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – הברייתא שאסרה להכנס למריעות בתוך שלשים, דיברה בסעודה דאריסותא, כלומר בסעודה שאחד עורך על מנת ששאר בני החבורה יפרעו לו בסעודותיהם בעתיד, והא – רבה בר בר חנה דיבר בפסוקנותא – בסעודה שהאבל עורך לפרוע לבני החבורה על הסעודות שהשתתף בהם, שמותר לו לעשותה לאחיה, כיון שהתחייב לפרוע לבני החבורה וחייב לעשותה.

חילוק נוסף בין אביו ואמו לשאר קרובים: על כל המתים בולן, קורע מבגדו טפה בלבד, אך על אביו ועל אמו קורע עד שיגלה את לבו, משום שנאבדה ממנו מצות כיבוד אב ואם. ומבארת הגמרא: אמר רבי אבהו, מאי קרא שהקריעה היא בשיעור טפח, שנאמר אצל דוד במיתת שאול ויהונתן בנו (שמואל ב' א יא) ויחזק דוד בכנניו ויקרעם, ואין אחיה פחות מטיפח, ועל כרחך שקרע לפחות טפח, ומוכח שזה שיעור הקריעה.

חילוק נוסף: על כל קרובי המתים בולן, אפילו אם האבל לבוש עשרה חלוקין אינו קורע אלא את העליון, על אביו ועל אמו קורע את בולן עד שיתגלה לבו, וקריעתם מעכבת, ואפיקרסותו – סודר שעל ראשו ותלוי על כתיפו אינה מעכבת אם לא קרעה, כלומר אינו צריך לקרעה, אף שלפעמים מכסה את הקרע שבחלוקו.

ממשיכה הברייתא: אחר האיש ואחר האשה חייבים לקרוע אפילו עשרה חלוקין על אב ואם שמתו. רבי שמעון בן אלעזר אומר,